

Algemene Beschouwingen
8 november 2022

Voorzitter,

ODE is een nieuwe partij die zich niet in een hokje laat stoppen. Links, rechts, progressief, conservatief, oppositie, coalitie, het zal allemaal wel. Politiek is niet geholpen bij dogma's, stickertjes en clubjes.

Voor ODE is het proces belangrijk. Werken we Open, Democratisch en Eerlijk? Etiketjes als 'transparant' garanderen ons niet dat het ook werkelijk open en eerlijk gebeurt. Dat kunnen wij alleen maar afleiden uit de informatie die wij krijgen en de wijze waarop die wordt gedeeld. Pas als de raad goed geïnformeerd is en alle kaarten op tafel liggen, kan er een gedegen democratisch besluit genomen worden, waarin de raad alle meningen heeft kunnen wegen. De nieuwe raad is van goede wil, maar heeft nog maar weinig tijd gehad om haar positie sterk te maken. Het college moet nog bewijzen dat het een andere koers vaart.

Wat is daarvan te merken in deze begroting?

Laten we eerst even teruggaan in de tijd. Vorig jaar november stonden we voor een integriteitsdebat, startten de verkiezingsbeslommeringen en werd ODE een feit. In december begon een nieuwe coronagolf, die de campagne ingewikkeld maakte en zou duren tot na de verkiezingen. In februari stierf Jan van Maria en brak er een oorlog uit in Oekraïne. In maart bleken de verkiezingen verbitterd, maar kwam ODE met twee zetels in de raad. In april werd mijn moeder ziek en mocht ik zelf meemaken wat mantelzorg betekent. De stikstofcrisis werd groter, de woningmarkt kookte over, de energieprijzen vlogen uit de bocht. En in mei stapte Armand uit dit leven. We zijn pas een half jaar verder en de wereld is helemaal anders.

Tegelijkertijd lijkt het soms wel of er niks aan de hand is. Of Eijsden-Margraten een beetje uit de wind ligt. Zeker, we merken iets van stikstof, hitte, vluchtelingen en energieprijzen, maar een echte verandering in het denken en handelen constateren we nog niet. Voor de meeste zaken wachten we hier op beleid vanuit het rijk of de provincie. We voldoen aan wat van ons gevraagd wordt.

We bouwen nog steeds op de oude manier en noemen onszelf duurzaam als we zonnepanelen op het dak leggen. We vinden weiden met nauwelijks iets anders dan gras nog altijd normaal en we bewonderen een industriële boer die zijn koeien drie keer per dag de melkmolen in leidt, waarin de dieren wezenloos voor zich uit starend hun behandeling ondergaan. Dat bleek weer tijdens een bedrijfsbezoek afgelopen zomer, waar wij van ODE terneergeslagen van thuiskwamen. Het kan zo anders, zoveel gezonder en zoveel prettiger voor de dieren. Wanneer spant deze gemeente zich in voor de boeren die een andere keuze maken, die hun bedrijfsplan niet op 'meer' en 'groter' baseren, maar op 'beter', 'gezonder' en 'lekkerder'?

En wanneer neemt deze gemeente het voortouw om ervoor te zorgen dat korte ketens tot in de supermarkten geraken, waar de doorsnee klanten de plaatselijke producten gemakkelijk vinden en kunnen aanschaffen? Dat vergt een goeie logistiek en coördinatie. Alle lof voor de vrijwilligers die hun schouders onder het Korte Ketenproject zetten, maar het kan op die manier nog jaren aanmodderen, terwijl het voor het klimaat, de boeren en de gezondheid van de mensen belangrijk is dat dit serieus en groter wordt aangepakt.

Het college praat over groen gas, maar geeft het initiatief van zo'n centrale uit handen en daarmee de controle erover en de inkomsten eruit. Waarom zou de gemeente niet zelf een groengascentrale initiëren, waar alle veeboeren in onze gemeente voordeel van hebben? Als we dat vragen verschuilt men zich achter techniek. Het

college beweert dat dit niet mogelijk is vanwege transportproblemen, waarbij ze de ene keer praten over wat erin gaat: de mest, en de andere keer over wat eruit komt: het gas. Dat getuigt niet van kennis en is bovendien beiden niet waar. Elders gebeurt dit al en gegarandeerd worden die technieken de komende jaren alleen maar verbeterd.

Beschermen we onze natuur en ons groene landschap? Het lijkt er meer op dat we in de armen kruipen van rijke wijnboeren, grote agrariërs en loonbedrijven die landschapselementen vernielen en aan ecologisch evenwicht geen boodschap hebben? Luisteren we voor wat betreft het belang van natuur en klimaat wel echt naar onze jongere generatie, waarvoor wij samen ook aan de lat staan? Wat kunnen wij bijdragen? Hoe kunnen wij ons landschapsfonds doelmatig inzetten, met de juiste prikkel? Wat ons betreft door af te spreken dat voor elke vernieling de kosten voor het herstel ervan, dubbel in dat fonds gestort moeten worden. Niet iedereen zal dan nog de voeten van de bestuurders kussen, maar dat hoort bij verandering. Uiteindelijk gaan we allemaal dood en dan heb je daar toch geen last meer van, maar je hebt in elk geval iets gedaan voor de mensen die na ons komen.

De zomer was droog en bij ons werden daarom twee keer per week enkele vrachtwagens water uitgereden over het voetbalveld, dat er nu, na de natte septembermaand, slechter bijligt dan het omringend gras dat hooguit een keer gemaaid werd en dat zichzelf in een mum van tijd herstelde.

De energieprijzen rijzen de pan uit, maar de terrassen zitten nog steeds vol en de mensen houden het lang uit onder de verwarmingslampen die al in de zomer brandden toen de dagen even wat koeler waren. Het is tijd dat daar verandering in komt en wij onze verantwoordelijkheid nemen.

Waar ook niet veel lijkt te bewegen is bij wat deze gemeente doet om het toeristisch en zwaar verkeer in goede banen te leiden. Een gedegen mobiliteitsplan dat de auto minder centraal stelt en

energievriendelijker vervoer naar voren schuift, is goed voor klimaat en milieu en helpt tegen verkeersdrukke die ergernis oproept bij onze inwoners.

Team heuvelland lijkt uit de bocht gevlogen, nadat Vaals concludeerde dat er alleen maar halve maatregelen werden bedacht. Gulpen-Wittem wacht af en wij beknibbelen in deze begroting op onze bijdrage, wat niet echt het gevoel van urgentie benadrukt. Terwijl we wel al budget hadden toegezegd lang voordat de andere gemeenten dat deden. We denken dat de raad zich nergens mee mag bemoeien en dat alles qua uitvoering aan het college is, maar iets kritischer zijn in wat we met die uitvoering willen bereiken mag van ons wel. Geld vrijmaken OK, maar dan wel met een eisenpakket dat iets voorstelt.

Wellicht dat onze nieuwe burgemeester in staat zal zijn om deze samenwerking weer vlot te trekken en met een mooi nieuw plan naar ons terug te komen.

In 2015 veranderde het Sociaal Domein. De toenmalige wethouder merkte indertijd op, dat het nog wennen zou worden voor het college, dat niet langer het meeste geld naar stenen en asfalt zou gaan, maar dat de mensen het meest gingen kosten.

Het lijkt vandaag de dag nog steeds niet doorgedrongen tot het college.

Het Sociaal Domein blijft hun financiële zorgenkind. Oei, oei wat slokt dat toch veel geld op. Maar in hoeverre stijgen die kosten werkelijk? Begroten wij wel goed? Kloppen die tekorten als je ze vergelijkt met de indicaties die de rijksoverheid meegeeft met de Algemene Uitkering?

In 2022 was er in onze begroting 5 miljoen minder geraamd voor het Sociaal Domein dan in 2021. Geen wonder dat we nu moeten bijramen. 3 miljoen slechts, dus je zou kunnen zeggen dat het Sociaal Domein nu 2 miljoen minder kost dan voor 2022.

Waar is dat geld dat geïndiceerd was voor het sociaal domein indertijd eigenlijk heengegaan?

Hopelijk niet in de zakken van zorgbedrijven die op kosten van de overheid slapend rijk lijken te worden. De uitgaven voor jeugdzorg met verblijf stijgen de komende jaren met bijna anderhalf miljoen. Hoe kan dat?

Gaan we eens goed onderzoeken hoe het zit met organisaties als Talent die steeds meer vermogen opbouwen en meer vastgoed lijken te bezitten dan de gemeente? ODE vindt het daarvoor de hoogste tijd.

We zetten in op preventie en dat is prima, maar daar schuilt ook een gevaar in. Als we heel vroeg van alles gaan signaleren, wordt er ook heel vroeg met toeters en bellen gezwaaid en voor je het weet staat er een symfonieorkest te spelen. Bewaar het grote werk voor de plekken waar het nodig is en laat eens iets op zijn beloop. Te veel preventie kan ook averechts werken en het probleem juist vergroten.

We hebben veel waardering voor de manier waarop SEM is gestart en vorm kreeg. Een goed team is goud waard. Laten we sowieso ons best doen om bekwame mensen vast te houden voor onze gemeente. Er liggen veel uitdagingen.

Nu de school in Noorbeek weer bewoonbaar is en er enkele gezinnen in zijn komen wonen, wordt opnieuw urgent hoe het vervolg is georganiseerd. Stichting Wereldwijd heeft al ruim een jaar geleden toegezegd te willen meewerken aan een integraal plan voor die school, waarbij mensen samenwerken en leren. Ze hebben er de kennis, de mensen en de materialen voor. Tot op heden is er nog niets mee gedaan. We vragen u om zo snel mogelijk met hen te gaan samenwerken. Statushouders zitten niet te wachten op burgerparticipatie, maar willen zelf in deze maatschappij iets kunnen betekenen.

Mensensmokkel, drugshandel, witwassen, intimidatie, corruptie, het was altijd al strafbaar. Echter, georganiseerde criminaliteit professionaliseert. De ondermijning zit hem niet in de strafbare feiten zelf, maar in de manier waarop ze georganiseerd zijn. Steeds vaker

trekken criminelen een net jasje aan en vermommen zich als eerbare ondernemers, politici of andere burgers op een plek waar wat in de melk te brokkelen valt, of ze pappen daarmee aan.

We moeten ervoor waken dat we niet het criminele feit zelf als ondermijning gaan bestempelen. Dan maken we van 'ondermijning' een synoniem of nog erger een eufemisme.

Pubers hebben doorgaans geen functies waarop ze iets kunnen betekenen in het kader van ondermijning, op die posten zitten ambtenaren die over vergunningen gaan, of politici die voor een bestemmingsplanwijziging moeten stemmen, of wethouders die principeverzoeken goedkeuren. Om maar wat te noemen. Wij moeten alert zijn op ondermijning.

En, wij volwassenen, moeten alert zijn op mensen die misbruik maken van onze jongeren. Ervoor waken dat de kinderen geronseld worden voor criminele activiteiten, hen beschermen tegen eenzaamheid en armoede, hen helpen zelfstandig denkende mensen te worden, die een goede afweging kunnen maken. Jeugdigen kunnen crimineel zijn, maar ze zijn doorgaans niet de ondermijnende criminelen. Graag zien we dan ook dat er vanuit de gemeente geen teksten meer verspreid worden die dit suggereren.

Een begroting is ook taal. Door een paar woorden aan te passen kun je opeens een heel ander uitgavenpatroon verantwoorden en schuift een pak geld zomaar naar een andere portefeuillehouder.

In deze begroting wordt het vastgestelde 1 miljoen voor *strategische ruilgronden ten behoeve van natuur- en landschapsontwikkeling* opeens bestemd voor *strategische gronden sec*, dus zonder 'ruil' of afgebakend doel. Dan kan het opeens voor allerlei grondaankopen bestemd worden. Waarom doet het college dit?

Van geld voor strategische ruilgronden ten behoeve van natuur- en landschapsontwikkeling is in 2021 grond voor een parkeerplaats in Sint Geertruid betaald. Dat is natuur- noch landschapsontwikkeling, maar zelfs als je die woorden weglaat uit de omschrijving klopt het niet. Op ruilgronden mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden en

parkeren is toch echt een ontwikkeling die maakt dat ruilen met die grond niet meer mogelijk is.

Door de naam nu te veranderen en te doen alsof de eerdere benaming een vergissing was, lijken uitgaven die niet hadden gemogen toch in de haak. De raad keurt ze goed door deze begroting goed te keuren. Het gaat hier niet om de discussie of we dat bedrag reserveren en waar dat miljoen aan uitgegeven moet worden, die had al drie jaar geleden gevoerd moeten worden. Het gaat om het signaleren van een werkwijze die niet in de haak is. Toevallig heeft dit jaarlijks terugkerend miljoen al jarenlang mijn aandacht, daardoor hebben wij dit gezien, maar wie garandeert ons dat dit soort aanpassingen niet vaker in deze begroting zitten. Transparantie is de informatie die verschaft wordt en de wijze waarop die wordt gegeven. Vertrouwen berust daarop.

U wenst een betrouwbaar en transparant bestuur te zijn. Zo bent u dat niet.

Wij beseffen dat de twee stemmen van ODE geen verschuivingen teweegbrengen, maar wij vinden het vreselijk als de raad zich hiervoor laat gebruiken. Op deze manier de raad wat krom is, recht te laten stemmen, noemen wij misbruik maken van de democratie.

We hebben het zelf in de hand, ieder van ons is verantwoordelijk voor een open en eerlijk bestuur van Eijsden-Margraten.

Dank u wel. (1 amendement 3 moties)

Amendement

- Gravel Series

Moties

- Innovatief belasten dagtoerisme
- Energieverspilling in de openbare ruimte
- Helder informeren

